SEM V PRETEKLEM LETU
SEM IN THE PAST YEAR

RAZSTAVE V SLOVENSKEM ETNOGRAFSKEM MUZEJU V LETU 2007

Deset let Slovenskega etnografskega muzeja na Metelkovi

Lahko bi zapisali, da leto 2007 predstavlja še en velik mejnik v zgodovini muzeja, saj je meseca junija 2007 minilo že kar celo desetletje od preselitve SEM na Metelkovo. Gre za pomembno leto, ki ga obeležuje 10. rojstni dan Slovenskega etnografskega muzeja in vrsta dosežkov. Poleg rednega muzejskega dela so med njimi: dokončna preselitev vseh muzejskih zbirk iz Uršulinskega samostana v Škofji Loki v nove najsodobnejše urejene depoje, ki se raztezajo na površini 1800 m^2 in se nahajajo v kletni etaži SEM na Metelkovi; dokončanje arhitekturnih načrtov in oblikovalskih rešitev ter začetek postavitve stalne razstave *Jaz, mi in drugi: Podobe mojega sveta* (njeno odprtje je načrtovano za leto 2009); program številnih razstav, prireditev vseh vrst, mednarodnih projektov in izdajateljske dejavnosti, ki uvršča SEM v sam vrh evropskih etnoloških muzejskih ustanov in ga umešča med tiste muzeje, ki se zavzemajo za varstvo in širši dostop do kulturne dediščine ob upoštevanju kulturne raznolikosti ne glede na nacionalne meje in interese, in ki se na globalizacijo odziva z vzpodbujanjem nove univerzalne odgovornosti za dediščino v vseh svojih različnih izraznih oblikah ter poziva v kontekstu sedanjih izzivov k pospeševanju trajnostnega razvoja. Skozi svojo preobrazbo SEM postaja privlačnejši za publiko, za pridobivanje izkušenj in za pridobivanje znanja o kulturni, predvsem slovenski etnološki dediščini in dediščini evropskih in zunaj evropskih narodov.

Poleg vsega, kar je muzej ustvaril **v minulih desetih letih, t. j. med letoma 1997 in 2007 –** od tega, da danes obe muzejski hiši delujeta po načrtovanem programu, strategiji in viziji, da se je zunanja okolica popolnoma preobrazila (o čemer letno podrobno pišemo v Etnologu), je v nadaljevanju izluščenih in obnovljenih nekaj podatkov kot ilustracija za izjemno aktiven utrip muzeja.

Med letoma 1997 in 2007 je muzej ustvaril, priredil, organiziral, gostil, gostoval in odprl **121 razstav**. Od tega 22 lastnih, 27 gostujočih – tujih, 48 gostujočih – domačih. **Triindvajsetkrat** pa je z svojimi razstavami gostoval večinoma po Sloveniji in v zamejstvu, na Hrvaškem in drugod po Evropi. Med občasnimi razstavami SEM so bile velike lastne razstave, ki so nastajale kot plod muzejskega raziskovalnega dela, izhajajočega iz zbirk

SEM. Na primer: tridelni razstavni projekt *Okna zbirk*, *Vrata kroga*, *Kabinet čudes* ob selitvi na novo lokacijo, 1997; *Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc*, *Beblerjeva indonezijska zbirka SEM*, 1998; *Igrače – stare in nove, moje in tvoje*, 1999; *Ljubezen je v zraku. Ljubezenska darila v slovenski tradicijski kulturi*, 2000; *V podobe ujeti Indigo, razstava o modrotisku na Slovenskem*, 2001; *Evropski etnografski muzeji v SEM*, 2004 ob odprtju nove razstavne hiše; stalna razstava *Med naravo in kulturo*, 2006; *Srečevanja s Kitajsko. Sledi 200 let slovenskih odkrivanj kitajske kulture*, 2005; fotografska razstava *Togo Album 1911–1914*, 2007; *Zvoki Slovenije – Od ljudskih godcev do avsenikov*, 2007. Med večjimi muzejskimi gostovanji pa so na primer: *Udomačena svetloba, Etnološki pogled na svetila in pripomočke zanje*, 1999, Zagreb; *Slovenski priseljenci v Argentini*, 2003, Buenos Aires; *Me hinju Rom, Romi iz Hudej*, 2001, Strassbourgh; *Ljubezen je v zraku*, Jyvasklya, Finska, 2001 in Budimpešta, 2002; *V podobe ujeti Indigo*, Celje, 2002; *Obrazi življenja – Fotograf Mario Magajna in njegovi ljudje*, Trst, 2005; otroška razstava *S Hermanom na etnopotep*, Celje, 2003 itn.

V okviru **založniške dejavnosti** je v tem obdobju muzej založil in izdal **37 knjižnih del** (in bil sozaložnik štirih manjših del): 10 številk znanstvene publikacije Etnolog, 18 razstavnih katalogov in 9 del v knjižnih serijah SEM, ki so: Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja (o posameznih zbirkah predmetov, 5 del), Likovne sledi (o umetniških zbirkah, 1 delo), in serija S te ali one strani (o zamejskih zbirkah, 3 dela).

Na področju **etnografskega filma in avdiovizualnih vsebin** je v tem obdobju bodisi v lastni produkciji ali v sooprodukciji nastalo kar lepo število etnografskih filmov različnih vsebin: za stalno razstavo *Med naravo in kulturo* avdiovizualni kolaži, multivizija *Kdo sem, kdo smo* in etnografski film *Čupa, plovilo slovenskih ribičev* (skupaj 10, z več kot tremi urami posnetkov) ter najnovejša filma *Podobe preteklega vsakdana*, 2007 in *Čupa Marija*, 2006 (dostopna in distribuirana na DVD).

Razstave v letu 2007

Razstave, ki so se nadaljevale iz leta 2006 v leto 2007

Srečevanja s Kitajsko – 200 let slovenskih odkrivanj kitajske kulture

(do 3. septembra 2007)

Osrednja razstava SEM iz leta 2006 (avtor razstave in zasnove Ralf Čeplak Mencin) je bila ena najobsežnejših zunajevropskih razstav po letu 1998, ko je muzej razstavljal svojo Beblerjevo indonezijsko zbirko. Razkrivala je bogastvo kitajskih zbirk, ki jih hrani SEM, in prvič doslej v takšnem obsegu razgrnila zgodbe njihovih zbiralcev. Dopolnjevali so jo dragoceni kitajski predmeti, izposojeni iz dvanajstih slovenskih ustanov.

Številne spremljajoče prireditve ob razstavi so redno tedensko potekale in bile ubrane na različne teme kitajske kulture, od kulturne dediščine, zgodovine, umetnosti vse do kitajske medicine, bojnih veščin, obrednih običajev itd.

Med manjšimi razstavami, ki jo je SEM odprl za praznični adventni čas ob koncu leta 2006, je bila gostujoča razstava Muzeja krščanstva na Slovenskem iz Stične **Jesulus Pragensis, Praški jezušček in druge voščene figure**, ki je bila na ogled do februarja 2007.

Občasne razstave

(razporejene kronološko po datumih)

Občasne lastne razstave SEM (spremljajo jih tudi obsežni katalogi) so posvečene prikazom predmetov iz muzejskih zbirk, ki jih hrani in varuje Slovenski etnografski muzej. So plod raziskav, terenskega dela, dokumentiranja in evidentiranja, resornih sodelovanj med ustanovami, sodelovanj z zbiralci itd. posameznih kustodiatov muzeja oz. njihovih nosilcev – muzejskih kustosov in svetovalcev. Tovrstne razstave so ključnega pomena z vidika muzejskega poslanstva in njegove družbene vloge. Sad takšnega dela v letu 2007 sta razstavi *Togo Album 1911–1914* in *Zvoki Slovenije – Od ljudskih godcev do avsenikov*.

Togo Album 1911–1914

Po sledeh fotografskega spomina na prvo radiotelegrafsko povezavo med Afriko in Evropo, na življenje in delo barona Antona Codellija (28. junij 2007–27. januar 2008)

(avtor in kustos razstave dr. Marko Frelih, koordinatorka Nina Zdravič Polič, oblikovalka Mojca Turk)

Fotografska razstava *Togo Album* z izborom 80 fotografij, ki jih hranita Slovenski etnografski muzej in Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, je na zanimiv način beležila življenje dveh Slovencev, Antona Codellija in njegovega sodelavca Lea

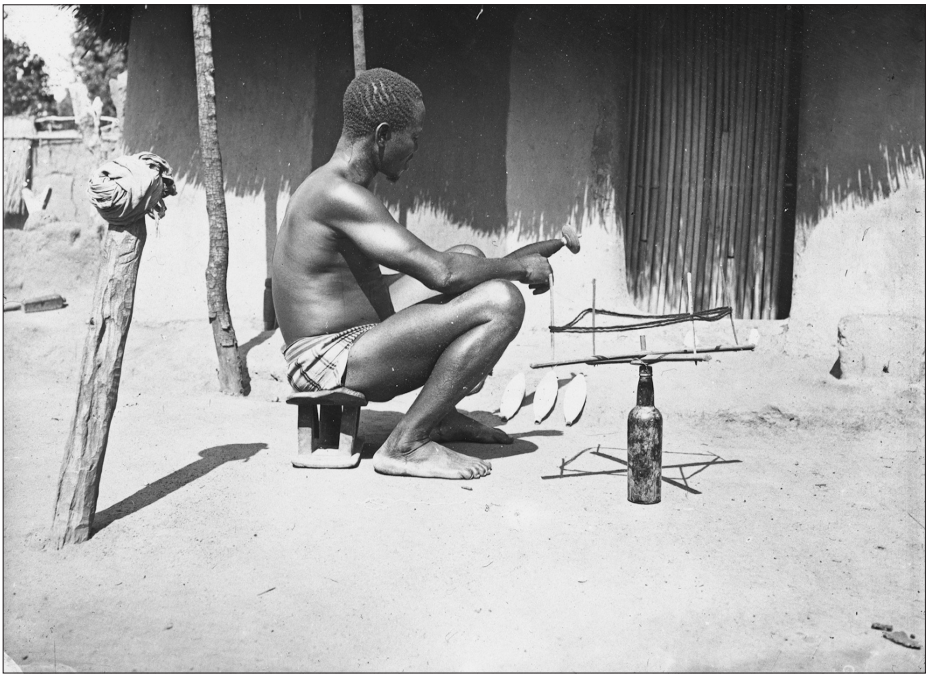

Domačin navija nit s priročno napravo – fotografija z razstave Togo Album 1911 – 1914. Avtor fotografije: Leo Poljanec, leto posnetka: 1912-1914. (Dokumentacija SEM)

Poljanca, ki sta v nekdanji zahodnoafriški nemški koloniji Togo med letoma 1911 in 1914 za podjetje Telefunken postavljala prvo brezžično radio-telegrafsko postajo. Pospremila nas je v leto 1913, ko je postaja Nauen pri Berlinu v Nemčiji vzpostavila prvo brezžično povezavo z Afriko. Signale so sprejeli iz majhne vasice Kamina v Togu. Tam je stala mogočna telegrafska postaja, ki jo je zgradilo podjetje Telefunken pod vodstvom barona Antona Codellija, znanega izumitelja iz Ljubljane. Codelli je ob gradnji skrbel tudi za fotografsko dokumentacijo, pri tem pa mu je pomagal še rojak Leo Poljanec. Skupaj s Hinkom Keslerjem, ki je prav tako nekaj časa preživel v Togu, so ustvarili obsežen fond fotografskega gradiva, ki je zelo pomemben za zgodovino razvoja brezžične telegrafije.

Razstava je prikazovala tudi številne zanimive posnetke iz vsakdanjega življenja domačinov v Togu. Vključevala je prizore, ki jih moderna doba ne pozna več, njihova raznolika vsebinska pričevalnost pa pomeni izjemen prispevek k študiju afrikanistike.

O avanturističnem duhu barona Codellija najlepše pričajo fotografije iz leta 1913, ki prikazujejo prizore snemanja filma *Bela boginja iz Wangore*. Po dosedanjih ugotovitvah je bil to prvi igrani film na afriških tleh. Codelli je bil njegov producent. Film ni več ohranjen, zato so te fotografije še bolj dragocene, saj osvetljujejo eno od neobičajnih poglavij evropske zgodovine na afriških tleh. Ob razstavi je izšel obsežen katalog z več kot stotimi fotografijami.

Zvoki Slovenije – Od ljudskih godcev do *avsenikov* (22. november 2007–oktober 2008)

(avtor idejne zasnove, besedil in razstave mag. Igor Cvetko, oblikovalec in postavljalec akad. slikar in oblikovalec Dušan Podgornik, koordinatorka Nina Zdravič Polič)

Razstava je zgodba o zvoku in godčevstvu na Slovenskem, ki so jo ustvarili zlasti številna razstavljena glasbila in različni slikovni viri ter dokumenti, ki so jih za razstavo posodili tudi drugi muzeji in ustanove, predvsem pa številni posamezniki. Ob njej je izšel obsežen vodnik in Spremljal jo je bogat program glasbenih in drugih prireditev. (Več o razstavi glej v samostojnem prispevku na strani 2001–2003)

Manjša razstava

Fotografije vsakdanjega življenja (3. december 2007–januar 2008)

(po prvem fotografskem natečaju SEM; avtorji idejne zasnove in izvajalci natečaja: Barbara Sosič, Gregor Ilaš, Miha Špiček, SEM)

Slovenski etnografski muzej se je odločil za natečaj, da bi izvedel, kaj vse lahko pomeni vsakdan ujet v objektiv fotografskega aparata oz. v oko tistega, ki je fotografijo posnel. Na natečaj se je odzvalo 42 fotografov s kar 439 fotografijami. Najboljši opusi so bili razstavljeni na priložnostni razstavi v upravni hiši SEM. S prispelimi fotografijami je muzej pridobil tudi nekaj pripovednih sodobnih fotografskih virov za svojo dokumentacijo.

Gostujoče razstave

EBRU, Sanje o vodi

Hikmet Barutcugil, umetnik marmoriranja iz Turčije (7. marec–1. april 2007)

(SEM v sodelovanju z Veleposlaništvom Republike Turčije v Sloveniji, koordinatorka Nina Zdravič Polič, oblikovalka Mojca Turk)

Razstavljenih je bilo štirideset avtorskih del Hikmeta Barutcugila, narejenih v t. i. tehniki "barut ebru". Ob razstavi sta z umetnikom potekali dve delavnici marmoriranja.

SEM in njegovi obiskovalci so se prvič srečali s turško kulturo, katere vpliv na slovensko in tudi na širšo zahodnoevropsko kulturo je znan, pa vendar še premalo raziskan in ozaveščen. Majhen, a zanimiv detajl v tem kontekstu so podobe Turkov na poslikanih panjskih končnicah, ki jih hrani Slovenski etnografski muzej.

Motivika in tehnika marmoriranja kot tradicionalna turška in islamska umetnost Srednje Azije 15. stoletja je v kontekstu turške kulture sicer nekaj običajnega, a je toliko bolj pomembna z vidika vpliva na zahodnoevropski prostor.

Hikmet Barutcugil: Marmorirane slike. Turška gostujoča razstava EBRU, 7. marec – 1. april 2007, SEM. Foto: Marko Habič

Bojana Rogelj Škafar, direktorica SEM in avtorica razstave Alexandra Filiatreau z gosti. Odprtje razstave TAXI Alaksi, 17. maj 2007, SEM. Foto: Marko Habič

Sveta zapuščina, Edward S. Curtis in severnoameriški Indijanec (10. april–2. maj 2007)

(razstava Ministrstva za zunanje zadeve Združenih držav Amerike; SEM v sodelovanju z Veleposlaništvom Združenih držav Amerike, koordinatorka Nina Zdravič Polič, oblikovalka Mojca Turk)

"To so tako velike sanje, ne morem jih vseh videti." (Edward S. Curtis)

Fotografska razstava je s 60-imi fotografijami, izbranimi iz zasebne zbirke Christopherja Cardoza, v treh sklopih (Severozahodna obala, Visoka planota in Aljaska, Jugozahod, Velike planjave) predstavljala izredno raznolikost severnoameriških Indijancev in hkrati proslavljala slovitega Edwarda S. Curtisa.

Danes je Christopher Cardozo priznan kot vodilni svetovni strokovnjak za Curtisovo fotografijo in je lastnik najbolj vsestranske Curtisove zbirke (4.000 originalnih negativov, vključno s številnimi fotografijami, odtisi itd.). C. Cardozo je Curtisova dela začel zbirati leta 1973. Do odkritja Curtisa je Cardoza pripeljalo njegovo fotografiranje Indijancev Meso.

O Curtisu je Cardozo napisal osem knjig, je avtor mednarodno odmevnih del *Native Nations* (*Avtohtona ljudstva*) in *Sacred Legacy* (*Sveta zapuščina*).

Slovenski etnografski muzej je ob tej razstavi prikazal nekaj predmetov iz Baragove zunajevropske muzejske zbirke, "pričevalnih o materialni in socialni kulturi Indijancev Otawa in Ojibwa iz obdobja prvih desetletij 19. stoletja".

Alexandra Filiatreau: Taksi Alaksi (17. maj–17. junij 2007)

(multimedijski projekt in razstava; SEM v sodelovanju s Francoskim inštitutom Charles Nodier v Ljubljani, avtorica projekta, razstave in oblikovanja Alexandra Filiatreau, Francija, koordinatorka: Nina Zdravič Polič, oblikovalca Barbara Turk in Žiga Testen)

Razstava je bila zadnja postaja avtoričinega multimedijskega projekta, ki se je začel oktobra 2006 pred SEM. Na razstavi je bilo na ogled dokumentacijsko gradivo, Alexandrine fotografije in risbe, njena uniforma in dve filmski projekciji v posebni 'črni sobi', kar je pričaralo gledalcu občutek potovanja z avtorico. Razstava je bila multimedijsko doživetje vsakdana na nevsakdanji način.

Japonske lutke (13. september–14. oktober 2007)

(razstava Japonske fundacije; SEM v sodelovanju z Veleposlaništvom Japonske, koordinatorka Nina Zdravič Polič, oblikovalka Mojca Turk)

Na ogled je bilo 70 najbolj tipičnih japonskih lutk, od tistih, ki nadaljujejo tradicijo in imajo izvorno pomensko funkcijo v še danes živih šegah, ustvarjajo pa jih mojstri različnih obrti, do sodobnih lutk, ki so izraz in interpretacija svobodne domišljije posameznega umetnika. Lutke so na Japonskem že od nekdaj del vsakdanjega življenja in kulture in so odraz navdiha njihovih ustvarjalcev, vsebujejo različne regionalne lastnosti in so se skozi stoletja razvile v številne raznolike oblike. Vsaka lutka ima določen pomen

Odprtje razstave Japonske lutke, 13. september 2007, SEM. Foto: Marko Habič

in namen, ki jo povezuje z življenjem. Tradicionalna naklonjenost lutkam je prispevala k prepričanju, da lutke niso samo igrače za otroke, temveč tudi umetniška dela, ki jih je treba ceniti, razstavljati in občudovati.

Manjša gostujoča razstava

Zgodbe z dvorišča

Lesene igrače in igre – Med kulturno dediščino in dizajnom (2. december 2007– marec 2008)

(v sklopu 1. bienala slovenske neodvisne ilustracije; koncept projekta: Saša Kerkoš, industrijsko oblikovanje izdelkov: Miha Kuhar, Boris Lubej, vizualizacija: Urška Golob Natan, David Kračan, Saša Kerkoš, besedilo: Adela Ramovš, koordinatorka v SEM Sonja Kogej Rus)

Snovalci razstave so pripravili izbor igrač in iger, ki imajo bogato zgodovino in so narejene iz naravnega materiala – lesa; kot na primer hodulje, domino, sestavljanka skedenj, špana, ristanc itd. Idejno so črpali iz slovenske zakladnice iger in igrač, predvsem tistih, ki jih hrani Slovenski etnografski muzej. Že obstoječim igračam so dodali oblikovalske elemente, jih vizualno moderno nadgradili, jih povečali, pomanjšali ali na novo oblikovali, razširili njihovo uporabnost oz. jim dodali nove "igrarijske", oblikovne ali vsebinske razsežnosti.

Nina Zdravič Polič

Išogi, Šino-Kazari: Dvorne lutke Japonska gostujoča razstava Japonske lutke, 13. september – 14. oktober 2007, SEM. Foto: Marko Habič